

Валентина Галушак

РОЗВИТОК СТРАХУВАННЯ ТА ПЕРЕСТРАХУВАННЯ В УМОВАХ ТРАНСФОРМАЦІЙНОЇ ЕКОНОМІКИ

Хоча наш страховий ринок розвивається досить швидко, він ще є надто молодим. Більшість вітчизняних страхових організацій мають малі капітали і нездатні взяти на себе страхування великих ризиків.

В нашій країні негативний вплив на розвиток страхового ринку справляють:

відсутність сталого зростання виробництва, економічної стабільності, неплатоспроможність населення та дефіцит фінансових ресурсів;

- взаємна заборгованість і збитковість більшості підприємств;

- недосконала законодавча база;

- високий рівень інфляції;

- слабкий розвиток фондового ринку;

- низький рівень розвитку допоміжної інфраструктури страхового ринку, відсутність вторинного ринку страхових послуг;

- тенденція до монополізації страхового ринку в інтересах окремих міністерств, фінансово-промислових груп або місцевих адміністрацій.

Все це заважає перетворити страхування в ефективну частину соціального захисту населення, а накопичувані страхові резерви – у надійне джерело інвестування національної економіки.

В Україні застраховано лише 10% ризиків, тоді як в більшості розвинених країн – 90-95%. Частка українського страхового ринку в загальноєвропейському обсязі страхових послуг становить лише 0,05%, і це при тому, що населення України становить 7% від чисельності населення Європи.

За обсягами зібраних страхових платежів Україна посідає 65-те місце у світі, а за страхуванням життя – 83-тє місце. Для порівняння: страхові внески на особу за рік в Україні становлять 16 коп., у Швейцарії – більше \$ 3 тис. [2: 14].

Щоб відновити довіру до страхової галузі, необхідно впровадити нові ефективні фінансові послуги для населення, наприклад, надання кредитів під заставу страхових полісів. Державний нагляд за страховою діяльністю повинен бути спрямований на запобігання банкрутству страховиків, порушенню ними зобов'язань перед страхувальниками і т.д. Передбачається також запровадити поточний нагляд за фінансовим станом страховиків та страхових брокерів через здійснення контролю за фінансовою звітністю, удосконалити технологію ліцензування страховиків, опрацювати економічно обґрунтовані нормативи їх діяльності і інше.

Стабільна діяльність страховиків на ринку є однією з важливих передумов ефективного господарювання. Дієве функціонування страхового ринку створює реальні можливості як для ефективної діяльності підприємств, так і для діяльності відповідних банківських структур. На страховому ринку страхувальник спонукає страховика, в якого він купує страховий захист протягом терміну дії кількох договорів, знижувати тарифи на страховий захист. Внаслідок цього даному клієнту обходиться дешевше кожна подальша страхова послуга. А якщо страхувальник страхує майно в кількох страховиків, щоб одержати відшкодування більше, ніж один раз і не попереджує їх про підписані договори з іншими страховиками, то він порушує чинне страхове законодавство. При виявленні такого шахрайства страхувальник матиме страхове відшкодування ли-

ше в межах страхової суми. У випадку, коли страхувальник здійснює страхування одного й того ж об'єкта в кількох страховиків, не порушуючи закон, він керується тим, що хоче уникнути втрат, розпорошуючи свій ризик.

Між ціною та платоспроможною потребою в страховому захисті є зворотний зв'язок. Функція попиту має спадний характер, що пояснюється ефектом заміщення у формах: самострахування; формування певними структурами страхових фондів в грошовій формі; централізоване формування державних страхових фондів; механізм хеджування на біржовому ринку. Названі способи самозахисту не є власне страховою підприємницькою діяльністю, тому заміна способу страхового захисту передбачає необхідність залишення суб'єктом страхового ринку. Але в страховій практиці є і обов'язкове страхування (майна, певних видів відповідальності), яке примушує страхувальника залишатися на страховому ринку навіть всупереч його бажанням.

Між ціною та пропозицією існує прямий зв'язок, адже при реалізації послуги "страховий захист" страховик бажає продати якнайбільше страхових полісів, бо від цього має одноразовий або розстрочений платіж. Якщо ризик не реалізується, то повертати його комусь або не доведеться зовсім, або згодом. Економічний інтерес страховика і полягає в тому, що грошові засоби при цьому осідають в нього. Але може виявитися, що страховик неспроможний виконати свої зобов'язання перед страхувальником і споживчою вартістю оплаченого ним товару він не зможе скористатися. Тому передбачається законодавче обмеження діяльності страховиків щодо прийняття ними певного обсягу страхових зобов'язань, внаслідок яких обмежується право на підписання нових страхових договорів або його зобов'язують передати частину взятих на себе ризиків на перестраховування.

Ціна на страховому ринку за умов ринкової конкуренції утримується в певних межах. За умови забезпечення рівності між надходженням страхових премій та виплатами страхових сум ціна на страховому ринку досягає найменших параметрів. Розміри ціни страхової послуги визначаються рівнем потреби страхувальника в страховому захисті та його платоспроможним попитом. Ціна буде максимальною, якщо вона зросте до розмірів, які не тільки перевищують затрати страховика, а й виходять за межі його платоспроможного попиту. Зрозуміло, що страхувальник може відмовитися від страхової послуги за такою ціною. Щоб задовольнити економічні інтереси страховика й страхувальника, ціна на страхову послугу встановлюється на рівні мінімальної та максимальної меж. Великий вплив на неї має і кон'юнктура ринку, що зумовлюється масштабами сукупного попиту та пропозиції на даний страховий продукт.

Страховик створює страховий фонд за рахунок нагромадження страхових внесків при прямому страхуванні. А при перестраховуванні відбувається перерозподіл страхових фондів, створених раніше. Важливо, що при перестраховуванні з'являється реальна можливість збільшити розміри страхового захисту і стає реальною можливість використання ресурсів світового страхового ринку. Визначаються три методи розрахунків перестрахових операцій: календарного року, страхового року, року збитку [1: 4]. У перестраховій практиці календарний – це рік, за який цедент розраховується з перестраховиком за преміями, комісіями, збитками та заявляє про резерви збитків. При використанні методу календарного року показники розрахунків з перестраховиком складаються з даних, що можуть стосуватися до різних років збитків та років страхування. Страховим роком вважається рік підписання страхового полісу. Виплати за збитком та резерви збитків визначаються для перестраховика за роками збитку, що передбачає метод року збитку. Рік збитку – рік, протягом якого було завдано збитку.

Недоліком методу страхового року і методу року збитку слід вважати значні витрати на проводки й контроль, які припадають на страхові роки в зв'язку із зростанням кількості страхових років, що не завершилися. Шляхом впровадження методу календарного року можна досягнути обмеження витрат прямого страховика й цедента, так як цей метод звужує ту кількість інформації, яку повинні обробляти страховики.

Кожен метод має свої сфери використання. При короткострокових договорах за такими видами страхування, де виплати премії здійснюються і розраховуються за періодами, а збитки сплачуються в короткі строки, найбільше використовується метод календарного року. А в тих видах страхування, де є довготривала дія страхових полісів, де довго триває ліквідація збитків, застосовується переважно метод страхового року. Найпоширеніший метод року збитків в тих видах страхування, де страхові премії можна розраховувати за періодами, а збитки можуть сплачуватися протягом тривалого часу.

Вагомий досвід проведення перестрахових операцій нагромадили страхові компанії Німеччини [1: 45]. Саме фахівці Мюнхенського перестрахового товариства розробляють фундаментальні теоретичні поняття перестраховування, аналіз досвіду різних країн світу і впроваджують новітні методики, впровадження яких у практику страхової діяльності України може сприяти розвитку національного ринку перестраховування.

В процесі перестрахування важливу функцію відіграє резерв незароблених премій, який дає змогу реально оцінювати страхову ситуацію і впливає на рівень здійснюваних платежів. Економічні передумови формування резерву незароблених премій виникають у разі, коли страхувальник сплачує страхові премії за страховий поліс, що буде діяти в наступному році, раніше, ніж завершиться рік поточний. Формування резерву незароблених премій зумовлює саме наявність розбіжності в строках дії страхового полісу та розмірах сплачених страхувальником страхових премій із фінансовим роком і обсягах зароблених премій. Рідко бувають ситуації, коли такий резерв не створюється. Це буває у випадках, коли страховик сплатив всю страхову премію за один раз і причому зробив це на самому початку року або робить щоквартально на початку кварталу чи сплачує страхову премію на початку кожного місяця.

Як бачимо, в перехідній економіці управління страховою діяльністю пов'язане з впровадженням складного механізму перестрахування. Ступінь розвиненості страхового ринку України та його придатність до інтеграційних процесів характеризують масштаби та рівень перестрахової діяльності. Щоб мати уявлення про масштаби, структуру та динаміку капіталів на ринку перестрахування, необхідно вдосконалювати законодавство, економічно впливати на страховиків, що передають свої ризики у перестрахування, створювати сприятливі умови для формування могутніх національних перестраховиків, здатних брати на себе всі ризики, які бажають передати їм страховики.

Все це сприятиме ефективнішому функціонуванню страхового ринку нашої держави, а отже, впровадженню економічних відносин ринкового спрямування.

Література

1.Базилевич В. Страхова послуга в системі економічних відносин ринкової економіки./ Банківська справа.-1999.-№3.-С.42-46. 2.Дмитренко Г. Страховий ринок України: програма розвитку на 2001-2004 роки./ Цінні папери України.-2001.-№ 10.-С.14. 3.Реформування системи соціального страхування в Україні./ Праця і зарплата.-1998.- № 6.-С. 6. 3.Степанов Д. Перспективи розвитку страхування. / Економіка України. – 2002. – № 7. – С. 83-88.

Анотація

В статті аналізуються фактори, що зумовлюють розвиток страхування та перестрахування в умовах трансформаційної економіки, обґрунтовуються різноманітні методи перестрахування.

Annotation

Factors caused the development of insurance and reinsurance under the conditions of transformational economy and different methods of reinsurance are analyzed in this article.

УДК 657.1